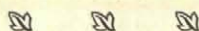

- FRIEDMANN, H., 1932: The parasitic habit in the ducks, a theoretical consideration. Proc. U.S. Nat. Mus. (Washington) 80 (18), p. 1—7.
- GIBSON, E., 1920: Further ornithological notes from the neighbourhood of Cape San Antonio, Province of Buenos Ayres. III. The Ibis (London), p. 1—97.
- NOLL—TOBLER, H., 1929: Biologische Beobachtungen über die Kolbenente, *Netta rufina* (Pall.) im Gebiete des Untersees (Bodenmeer). Journ. f. Ornith. Festschr. Hartert (Berlin), p. 208—220.
- PETERSEN, E., 1942: Rodhovedet And (*Netta rufina* Pallas), som ny Ynglefugle in Danmark. Danske Fugle (Kopenhagen) 19 (5), 37—38, p. 1—5.
- PETERSEN, E., 1943: Jagttagelser over Fuglefaunaen paa Nakskov Indrefjord og Aunede Strand. Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. (Kopenhagen) 37, p. 60—88.
- STRESEMANN, E., 1928: „Aves” in Kükenthal—Krumbach: Handbuch der Zoologie (Berlin), p. 430.
- TRISTRAN, MARQUIS DE, 1928: La nidification du Brante roussâtre en Camargue. Rev. franç. Ornith. (Paris) 20, p. 138—146.
- VOOUS, K. H., 1944: De broedgevallen van de Krooneend (*Netta rufina* (Pallas)) en de Wit-oogeend (*Aythya nyroca nyroca* (Güld.)) in de Botskol in 1943. Limosa (Wageningen) 17, p. 1—8.

ONZE HUISSPINNEN

Met de kruisspin behoren de huisspinnen tot onze meest bekende spinnensoorten, wat wel blijkt uit het, in deze diergroep zeldzame voorrecht, dat ze een Nederlandse naam bezitten. En wanneer huisvrouw, dienstbode of werkster haar waakzaam oog niet voortdurend liet rondgaan en daarbij niet haar meedogenloze ragebol hanteerde, zou er spoedig geen vertrek in ons huis zijn, waar zich niet een of meer huisspinnen gevestigd hadden.

Fig. 1. *Tegenaria ferruginea* (Panz.).

Fig. 2. *Tegenaria derhami* (Scop.).

Fig. 3. *Tegenaria atrica* (C. Koch.).

Kenmerkend voor de huisspinnen (*Tegenaria*) zijn de lange, sterk behaarde poten — een volwassen mannetje van *T. atrica* bijv. omspannt met gemak 6 à 7 cm —, de lange spintepels, die als een staartje achter het achterlijf uitsteken en het karakteristieke web: een tamelijk vlak matweb, aan de achterzijde eindigend in een min of meer duidelijke woonbuis. De spinnen zitten bijna altijd in haar web; alleen volwassen mannetjes zwerven graag rond op zoek naar een wijfje

en kunnen dan, wanneer ze bij hun omdolingen binnenshuis verschijnen, licht ontvankelijke naturen misschien wel eens een angstig ogenblik bezorgen. Die zittende levenswijze vergemakkelijkt het herkennen van onze huisspinnen: we hebben naast het dier vrijwel steeds het web ter vergelijking bij de hand.

We zouden ons alleen nog kunnen vergissen met haar verdere verwanten *Agelena labyrinthica* (L.) en *Tetrax denticulata* (Oliv.), die evenals *Tegenaria* tot de familie van de *Agelenidae* behoren en wel wat op *Tegenaria* lijken. Maar de eerste is een dier van het vrije veld en maakt haar groot trechterweb op dichte struiken en heggen en tussen stevige planten aan wegkanten (lichaamslengte ± 13 mm). De tweede, het sieraad van de groep, heeft een fluweelzwart achterlijf, waarop een rode, met witgele vlekjes afgezette middenband prachtig contrasteert. Ze meet maar 7 mm en maakt haar kleine, smetteloos witte webjes gewoonlijk in steenhopen. Al met al is dus het vinden van de naam „*Tegenaria*” voor een eventuele vondst niet zo moeilijk, al verschaft natuurlijk alleen een goede determinietabel volkomen zekerheid.

Nu de soorten. Er zijn in ons land verschillende soorten van het geslacht *Tegenaria* bekend, maar enkele daarvan zijn zeldzaam, en wanneer men dan ook een *Tegenaria* ontmoet, is het bijna zeker een van deze drie: *T. derhami*, *T. ferruginea* of *T. atrica*. De onderscheiding hiervan is niet zo moeilijk als het op 't eerste gezicht lijkt en als het in alle spinnengroepen zo gemakkelijk was als in deze, zou de spinnenstudie werkelijk een pad zonder doornen zijn. Ik hoop, dat de tekeningen U kunnen helpen.

't Gemakkelijkst te kennen is *T. ferruginea* (Panz.) (fig. 1) nl. aan de brede rose of rode band, die midden over het achterlijf loopt en keurig is afgezet met 'n licht en donker randje. Bij dieren, die op donkere, stoffige plaatsen leven, kan het rood wel eens veel van zijn frisheid verloren hebben en praktisch geel-grauw zijn, zoals de rest van het lichaam, maar dan is het patroon toch nog goed herkenbaar. Het is een flink dier: volwassen heeft het wijfje een lichaamslengte van 11—14 mm en het mannetje van 9—11 mm. *T. derhami* (Scop.) (fig. 2) en *T. atrica* (C. Koch) (fig. 3) lijken iets meer op elkaar, maar de verschillen zijn toch nog groot genoeg om ze uit elkaar te houden. *T. derhami* is klein (volwassen wijfje $7\frac{1}{2}$ — $11\frac{1}{2}$ mm; id. mannetje 6—9 mm), niet sterk behaard, de algemene lichaamskleur is grauwegeel en de donkere vlekken op het achterlijf staan onregelmatig verspreid en vrij ver van elkaar. *T. atrica* is groot (volwassen wijfje 12—18 mm, id. mannetje 13—15 mm), sterk behaard, het achterlijf, vooral aan de zijanten is zebraachtig gestreept met afwisselend donker- en licht-bruine banden, die uit rijen hoekige vlekken bestaan. De algemene indruk is veel donkerder dan die van *T. derhami*.

Vaak geeft ook de vindplaats al enige aanwijzing. Wanneer we in huis een *Tegenaria*-web vinden, zal in de meeste gevallen *T. derhami* de „schuldige” zijn; dit is wel de meest uitgesproken huissoort, men vindt ze zelden buiten. De beide andere soorten treft men ook wel binnen aan, vooral in kelders, schuren, stallen en dergelijke ruimten, maar heel vaak buiten, zij het dan ook gewoonlijk in de nabijheid van de huizen.

Ook de vorm van het web varieert met de soort en kan ons helpen. Dat van *T. derhami* is gewoonlijk vrij klein (10 à 20 cm) en regelmatig; aan de achterzijde bevindt zich de woontrechter. Is er een natuurlijke holte in de buurt, dan is de trechter kort en loopt daarin uit, zo niet, dan is hij wat langer en loopt een eindje langs muur of houtwerk omlaag. Het web van *T. ferruginea* is groter en ook steviger aan de omringende voorwerpen bevestigd, vooral aan de onderzijde. De schuilplaats is gemakkelijker als afzonderlijk gedeelte te onderscheiden en ligt meer boven het web (fig. 4 naar Kükenthal—Krumbach); vaak hangt het web aan weerszijden van de schuilplaats als een zak af. Nog groter is gewoonlijk het web, dat *T. atrica* maakt, de mat is hier stevig en breed uitgesponnen. In plaats van een woonbuis vinden we hier meestal in de achterste hoek een gesponnen kolom, waar de spin aan beide zijden omheen kan lopen en waar ze zich achter verbergt.

Wil men in gevangenschap normale webben krijgen, dan heeft men voor de twee laatste soorten wel kooien of kisten nodig van een $\frac{1}{2}$ m lang, breed en hoog. In kleine kooitjes is het spinsel veel verwarder en kan men er weinig vorm aan zien, maar toch zijn ze in kooitjes met

afmetingen van 20 à 30 cm al heel goed te houden. Vooral *T. atrica* kan ik aanbevelen: flink fors en levendig in haar bewegingen, bijzonder wanneer men een levende bromvlieg in het kooitje brengt, dat is werkelijk een spannende jacht! Ook kruipt ze niet zo weg in een donker hoekje als de andere soorten.

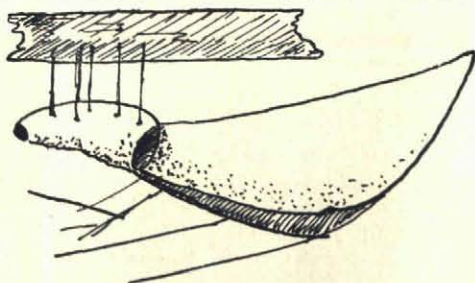

Fig. 4. Web van *Tegenaria ferruginea* (Panz.) uit Kükenenthal—Krumbach.

Vroeger werd het web van onze huisspinnen wel gebruikt als bloedstelpend middel; zeker een zeer „hygiënisch” huismiddeltje! In Frankrijk heeft hiervan in de eerste helft van de 19e eeuw zelfs een complete industrie bestaan van de firma Dubois en Zoon. Zij hielden honderden huisspinnen in gevangenschap, knipten op vaste tijden de webben weg, versponnen ze tot draden en maakten er kleine stukjes bloedstelpend weefsel van, die in de handel werden gebracht.

In tegenstelling tot de meeste andere spinnensoorten, die op een bepaalde tijd van het jaar volwassen zijn, kan men van de huisspinnen wel heel het jaar door volwassen wijfjes en mannetjes vinden, al schijnen er wel hoofdperiodes van rijpheid te zijn.

Enige tijd na de copulatie — die zoals bij alle spinnensoorten zeer interessant is — gaat het wijfje over tot het vervaardigen van de eicoon. *T. derhami* en *T. atrica* verschillen hierbij niet sterk in haar gedrag. Na het spinnen van een stevige onderlaag wordt deze bedekt met een zacht, wattig spinsel, waarop de eieren worden afgezet. Deze worden weer met wattig spinsel bedekt, waarna een vaster geweven deksel volgt. *T. atrica* hangt de cocon op boven het web in een zakvormig spinsel of bevestigt ze op of tussen stenen en bedekt ze met vreemd materiaal, zand, houtsplinters enz., zodat ze niet gemakkelijk opvalt. *T. derhami* camoufleert haar eicoon ook, maar in de wijze van bevestigen is ze meer variabel. Gewoonlijk wordt deze op het web zelf aangebracht, soms in de mond van de woonbuis, vaak ook kort bij het web aan de muur bevestigd, zelden tussen web en plafond opgehangen.

Bij *T. ferruginea* vinden we nogal sterke afwijkingen. Het wijfje verlaat haar web en maakt in de omgeving ervan een eiernest: een kleine hangmat, die aan zolder of balk wordt opgehangen; voor en achter bevindt zich een opening. In deze hangmat wordt de cocon gesponnen, die vast met het nest wordt verweven. Dit wordt van buiten met vreemd materiaal bedekt, waarna de spin het geval omgeeft met een ingewikkeld samenstel van gehele of gedeeltelijke, koepelvormige bogen van dun spinsel, die te samen een omvang van ongeveer 20 cm kunnen bereiken. Pas als dit klaar is, betreft ze de wacht op de cocon, dus in het eiernest en blijft daar tot de jongen uitkomen.

Van alle soorten blijven de jongen enige tijd ter plaatse, waarna ze uitzwermen om ieder voor zich haar woontent op een geschikte plaats op te slaan. Worden ze niet verdreven, dan zijn ze zeer honkvast; met haar lichaamsgroei neemt ook het formaat van haar web toe. Wanneer men zo'n web nauwkeurig bekijkt, kan men vaak de ouderdom van de spin raden, voor men haar heeft gezien. Ze zijn nl. gewoon om haar huidje, dat ze bij de vervelling afstropen, aan de rand van het web te deponeren; men kan dus de huidjes tellen en zo zien, hoever de spin ongeveer is. Het wijfje heeft om volwassen te worden ongeveer een jaar nodig en vervelt in die tijd 9 à 10 maal. Het mannetje is spoediger volwassen — na 4—8 maanden — maar het aantal vervellingen is ongeveer even groot als dat van het wijfje. In volwassen toestand heeft hij maar een kort bestaan, na een of meer copulaties sterft hij. Het wijfje legt in haar 2e levensjaar enkele malen eieren en haalt soms nog een 3e levensjaar, waarin nog enkele malen een cocon vervaardigd wordt. In gevangenschap heeft men *Tegenaria*'s 5 tot zelfs 7 jaar in leven kunnen houden. Zij vervellen echter niet meer, nadat ze volwassen zijn geworden, zoals bij de langlevende vogelspinnen en verwanten wel gebeurt, maar wel is voor elke periode van eierleggen een nieuwe copulatie nodig.

P. CHRYSANTHUS O.F.M. Cap.